Etické aspekty v práci komisařů v oboru VPL

> „V medicíně je největší umění přiměřenost: ani moc péče, ani málo, ale tak akorát. Umění je odhadnout, kdy je pravý okamžik pro opravdu hodně péče, a kdy je pravý okamžik s pacientem pouze být."
>
> **MUDr. Pavel Vychytil**

Cílem této kapitoly je zformulovat základní principy a etické mantinely, které zkoušejícím komisařům pomáhají zachovat **spravedlivý a profesionální nadhled** při hodnocení druhých.

Zatímco **Školitel** doprovází školence specializační přípravou, formuje ho, poskytuje mu zpětnou vazbu a předává mu své zkušenosti a dovednosti, **komisař** přebírá v závěrečné fázi vzdělávání roli **nezávislého hodnotitele** celého procesu specializační přípravy a **poskytuje školenci** souhrnné hodnocení**.** V oboru VPL se tyto dvě roviny často prolínají. Aby byla zachována maximální objektivita**, musí si být školitel/komisař vědom etických rizik a dilemat s touto pozicí spojených.** Tím se předchází střetu zájmů a zaručuje se spravedlivý přístup ke všem uchazečům.

Hodnocení u atestace totiž vyžaduje nejen vysokou odbornou způsobilost, ale také schopnost reflexe vlastního rozhodování. Zkoušející musí dbát na to, aby jeho posouzení zůstalo nezatíženo osobními sympatiemi, vzhledem či jinými irelevantními faktory. Stejně tak je důležité umět pracovat se subjektivními pocity nepatřičnosti a odhalit je dříve, než by mohly neprávem ovlivnit výsledný verdikt. **Zvláštní výzvou v oboru VPL je pak nalézání správné míry,** a to nejen v samotné lékařské péči, ale i v přístupu k hodnocenému kolegovi.

- **Objektivita a nestrannost (eliminace zaujatosti)**
    - Komisař může znát zkoušeného lékaře osobně (např. jako svého studenta, kolegu z regionu nebo dokonce příbuzného, někdy si již tykají)
    - **Etickým** pravidlem je **včasná deklarace střetu zájmů** a v případě příliš úzkých vazeb odstoupení od zkoušení daného kandidáta
    - Školitel v roli komisaře nesmí zkoušet svého školence ani být přísedící
    - Komisař si je vědom, že hodnocení nesmí být ovlivněno
        - Osobními sympatiemi
        - Vzhledem
        - Pohlavím
        - Věkem (zpravidla vyšším)
        - Těhotenstvím
        - Etnikem

        - Univerzitou/fakultou, kterou kandidát vystudoval
        - Tím, v jakém regionu hodlá praxi vykonávat
        - Předchozím dosaženým vzděláním (zpravidla jiná specializace, eventuálně k tomu ještě vyšší postavení – vědecký titul apod.)
    - Komisař se snaží minimalizovat vliv výše uvedeného na spravedlivé hodnocení

- **Spravedlivost a validita hodnocení**
    - Zkouška by měla ověřovat reálné klinické a komunikační dovednosti potřebné pro primární péči dle předem známých standardů
    - Komisaři mají etickou povinnost dodržovat předem stanovená a objektivní kritéria hodnocení. Pokud má zkoušející výrazný pocit, že zkoušený nesplňuje podmínky pro složení atestace (tento pocit může být důležitým upozorněním), ale nedaří se mu tento pocit objektivizovat při zkoušení, poradí se s kolegy v komisi
    - Pokud se ani po společné poradě nepodaří subjektivní pocit nepatřičnosti objektivizovat, nemůže mít tento pocit vliv na celkové hodnocení
- **Odpovědnost vůči pacientům a veřejnosti**
    - Primární etickou povinností komisaře je propustit do samostatné praxe pouze ty lékaře, kteří jsou prokazatelně způsobilí poskytovat bezpečnou a kvalitní péči
    - V malých lékařských komunitách bývá tlak na to „nechat projít každého“, aby byl dostatek praktických lékařů. Ignorování vážných nedostatků u kandidáta z pouhé lítosti nebo nedostatku personálu je v rozporu s lékařskou etikou
- **Transparentnost a zpětná vazba**
    - Zkouška nemá být nástrojem k ponižování nebo nachytávání studentů na drobných neznalostech. Pokud kandidát neprospěje, komisař mu poskytne jasnou, věcnou a konstruktivní zpětnou vazbu, která dotyčnému ukáže, kde má mezery a na čem musí zapracovat
    - Kandidát musí mít možnost se proti výsledku odvolat, pokud má podezření na neobjektivní jednání, což vyžaduje, aby komisaři své bodové hodnocení dokázali řádně doložit a obhájit
- **Profesní rozvoj komisařů**
    - Být dobrým lékařem automaticky neznamená být **dobrým a spravedlivým zkoušejícím**
    - Komisaři by měli pravidelně procházet školeními zaměřenými na moderní metody hodnocení, odhalování podvádění a minimalizaci podvědomých předsudků